

MİKRO FİNANS UYGULAMASININ YOKSULLUK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: KIRGIZİSTAN ÖRNEĞİ¹

Öğr. Gör. Dr. Kadirbek SULTAKEEV

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Finans ve Bankacılık Bölümü, Bişkek-Kırgızistan
kadirbek.sultakeev@manas.edu.kg

Doç. Dr. Metin BAYRAK

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, İktisat Bölümü, Bişkek-Kırgızistan
mbayrak@atauni.edu.tr

Öz

Yoksulluk dünya genelinde çözülmesi gereken mühim bir problemdir. Bu problemin gün geçtikçe artması devasa çapta iktisadi ve sosyal sorunlara neden olmaktadır. Mikrokredi programı Yirminci Yüzyılın son çeyreğinden itibaren yoksullukla mücadelede etkin olarak kullanılmaktadır. Kırgızistan'da mikrokredi uygulaması oldukça yaygın olmaktadır. Ancak mikrofinansın yoksulluğu ne kadar etkilediği tartışılan konuların birisi olmaktadır. Düşük gelirli ailelere kredi vermek, onları kısa bir süre yoksulluktan kurtarabilir, ancak kredi harcandığında borçlular tekrar yoksulluğa düşmektedir. Bu çalışmada mikrokreditinin Kırgızistan'da yoksulluk üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırma verileri ülkenin 7 bölgesinden ve iki büyük şehirden 521 girişimciden elde edilmiştir. Bunlar sırasıyla: Çüy bölgesi, Isık Göl bölgesi, Narın bölgesi, Talas bölgesi, Celal Abad bölgesi, Oş bölgesi, Batken bölgesi, Oş şehri ve Bişkek şehri. Mikrokreditinin yoksulluk üzerindeki etkisini ölçmek için logit regresyon kullanılmıştır. Analiz sonucunda mikrokredi programının yoksulluğu azaltmada pozitif bir etkiye sahip olmadığı gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Mikrofinans Sistemi, Mikrokredi, Kırgızistan

THE IMPACT OF MICROFINANCE ON POVERTY: EVIDENCE FROM KYRGYZSTAN

Abstract

Poverty is a major problem that needs to be solved around the world. Poverty causes huge economic and social problems. The microcredit program has been used effectively in alleviating the poverty since the last quarter of the twentieth century. Nowadays, the microfinance market is growing rapidly. Microfinance is becoming more common in the Kyrgyzstan market, complementing the traditional banking segment. However, how much microfinance affected the poverty is a subject for debate. Giving low income households money may lift them out of poverty for a short period of time but when the credit is spent borrowers fall back into poverty.

The aim of the study is to analyze the impact of microfinance practices on poverty in Kyrgyzstan. The data were obtained from 521 microfinance clients in all districts and two largest cities. These are: Chuy, Naryn, Talas, Jalal Abad, Osh, Batken districts and Osh and Bishkek cities. Logistic regression is used to determine the variables that affected poverty in Kyrgyzstan. Results suggest that the microcredit program does not have a positive effect in reducing poverty.

Keywords: Poverty, Microfinance System, Microcredit, Kyrgyzstan.

¹ Makale, 29-31 Ağustos 2016 tarihinde, Kaposvár, Macaristan'da düzenlenen Avrasya Ekonomileri Konferansında sunulmuş bildirinin genişletilmiş biçimidir.

Giriş

Birleşmiş Milletlerin İnsani Gelişme Raporuna göre, yaklaşık olarak dünyada 1.2 milyar insan günde sadece 1 ABD doları kazanmakta, 1 milyar insan okuma ve yazmayı bilmemekte, ve yaklaşık 100 milyon insan evsiz yaşamaktadır (UNDP 2000: 19; Globalissues.org 2009).

Dünya'nın genelinde yoksulluk çözülmesi gereken sosyal ve ekonomik bir sorundur. Bu çerçevede Birleşmiş Milletler Örgütü Milenyum Kalkınma Hedefleri'ne göre aşırı yoksulluğu ve açlığı ortadan kaldıracak politikalara her geçen gün daha fazla önem vermektedir.

Yoksullukla mücadele eden politikalar içerisinde mikrokredi başarılı bir program olarak görülmüş, bu nedenle 2005 Yılı Birleşmiş Milletler tarafından "mikrokredi" yılı olarak kabul edilmiştir.

Mikrofinans, bankacılık hizmetine erişim imkanı olmayan düşük gelirli insanların üretici faaliyetlere girişmeleri için yeni iş imkanları oluşturmak veya var olan küçük işletmelerini büyütmelerine yardımcı olmak amacıyla çok küçük meblağlarda kredi verilmesi anlamına gelmektedir (Karlan ve Goldberg, 2007:3).

1976 yılında mikro kredi sisteminin kurucusu olan Prof. Muhammed YUNUS tarafından uygulanan programın yoksullukla mücadelede olumlu sonuçlar yarattığı ve özellikle yoksul kadınların yoksulluğunu gidermede pozitif etki yaptığı belirlenmiştir (Maclsaac, 1997:4).

Mikrofinans piyasası dünya ölçeğinde gittikçe mühim oranda gelişme kaydetmesine rağmen, bu gelişme yoksulluk oranını azaltmada yetersiz kalmaktadır. Mikrokredinin yoksulluk üzerindeki etkisi üzerinde yapılan çalışmalar değişik sonuçlar vermektedir (Coleman, 2006:1614; Khandker, 1998:15 ve Morduch, 2002:2).

Kırgızistan'da mikrofinans sistemi üzerine seyrek de olsa yapılan bazı çalışmalara (Djuraev, 2008; Jeenalieva, 2008; Temirbekova, 2012; Davlesov ve Ibraev, 2014) araştırmaları girmektedir. Ancak bu çalışmalar betimsel istatistik analizleri içerdiğinden dolayı ampirik araştırmalardan Angioloni v.b., 2013; Sultakeev, 2012 çalışmaları bilinmektedir.

Angioloni v.d., 2013 çalışmasında mikrokredinin aile refah düzeyi üzerindeki etkisini ölçmüştür. Bu çalışmada yapılan ekonometrik analizler neticesinde mikrokredinin cinsiyet ve refah üzerinde etkisi görülmemiştir. Bu çalışmanın eksik yönü kredi değişkeni yerine borç değişkeninin kullanılması dolayısıyla kredi hakkında tam doğru sonuçları tespit etmemiştir. Konu ile ilgili bir diğer çalışma (Sultakeev, 2012) kredinin kar üzerindeki etkisini incelemiş ve %3 oranında bir etki olduğunu savunmuştur. Çalışmanın eksik yönü araştırmanın dar kapsamlı olmasıdır.

Bu çalışmada Kırgızistan'da mikrokredinin yoksulluk üzerindeki etkisi araştırılmaktadır. Bu amaçla yoksul ve yoksul olmayan mikrofinans kullanıcıları üzerinde bireysel, ailevi, bölgesel

farklılıkların etkisi ölçülmeye çalışılmakta, ayrıca mikrokredi kullanıcıları yaş, eğitim, aile, ek gelir, iş tecrübesi, kredi kullanma amacı, işini büyütenler ve krediyi ödemedi zorlanmayanlar, paralel kredi, faiz oranları gibi faktörler açısından mercek altına alınarak incelenmektedir.

1. Kırgızistan'da Mikrofinans ve Gelişimi

Kırgızistan ekonomisi ağırlıklı olarak tarıma dayalı bir ekonomidir. Dolayısıyla çiftçilik, hayvancılık amaçlı olarak alınan kredilere talep oldukça çok fazladır. Kırgızistan'da 3.8 milyon işgücü bulunmakta, bu işgücünün 700 bini Kırgızistan emek piyasasında sabit bir işe sahip olmakta, ve nüfusun 900 bini diğer ülkelerde çalışmaktadır. Diğer 2,2 milyon kişinin ise sürekli ve istikrarlı bir işi yoktur (Davlesov ve Ibraev, 2014).

Dolayısıyla bu kesimin geçimlerini sürdürebilmesi için kendi işlerini kurmaları zorunlu olmaktadır. Ancak kendi işlerini kurabilmeleri için finansal kaynaklara ihtiyaç bulunmaktadır. Son 15-20 yıldan beri mikrokrediye aşırı talep vardır. Fakat bu aşırı talebi mikrokredi piyasasında oluşan kredi arzı karşılayamamaktadır. Mikrokredi fon piyasasında talebi fonlayacak fon arzının yetersiz olması mikro kredi faiz oranlarının yüksek olmasına neden olmaktadır. Ayrıca 2002 yılında rekabetçi piyasa oluşturma amacıyla kabul edilen Mikrokrediler Hakkındaki Kanunda 'mikrokredi kuruluşları faiz oranlarını kendileri belirler' maddesi, mikrokredi kuruluşlarının keyfi ve fahiş faiz oranı uygulamalarına yol açmıştır. Bilindiği gibi mikrokredinin temel amacı, yoksul insanlara kredi imkanları sunarak kendi işlerini kurmalarına yardımcı olmaktır. Bu bağlamda, sektörün gelişmesinde uluslararası kurumların da katkısı büyüktür. Bu kurumlar arasında Dünya Bankası, Asya Kalkınma Bankası, Avrupa gelişme ve kalkınma bankası, IMF, IFC, OSCE, USAID, TİKA ve TASİS gibi uluslararası kuruluşlar vardır (KTMÜ BAP Projesi, 2015).

2002 yılında kabul edilen 'Mikrokrediler Hakkında Kanun' (23 haziran 2002 yılı 124 sayılı) mikrokredi veren işletmelerin daha düzenli çalışmasını sağlamıştır. Ayrıca bu işletmeler Merkez Bankasının düzenleme ve denetimine tabidir. Kanun, mikrokredi işletmelerinin tanımı, sınıflandırılması, lisans alma süreci ve denetlenmesi hakkında ayrıntıları ihtiva etmektedir. Bu kanun çerçevesinde mikrofinans işletmeleri 3'e ayrılmaktadır. Bunlar

1. Mikrofinans İşletmesi: Uluslararası, ulusal veya yerel kuruluşlardan sağlanan fon ya da öz sermayeyi tüzel ve gerçek kişilere mikrokredi ve diğer hizmetleri verme hakkına sahip olan ve hukuki organizasyon açısından anonim şirkettir. Bu tür işletmenin başka bir özelliği de mevduat toplama hakkına sahip olmasıdır.

2. Mikrokredi İşletmeleri: Uluslararası, ulusal veya yerel kuruluşlardan sağlanan fon ya da özermayeyi tüzel ve gerçek kişilere mikrokredi olarak sunan ve Merkez Bankasından sertifika alan, hukuki açıdan herhangi bir işletme niteliğinde olan kuruluşlardır.

3. Mikrokredi Acenteleri: Uluslararası, ulusal veya yerel kuruluşlardan sağlanan fon ya da özermayeyi tüzel ve gerçek kişilere mikrokredi olarak sunan, ticari olmayan işletme türüdür.

1990 yılında bağımsızlığını kazanan Kırgızistan'ın mikrofinans ve mikrokredi sisteminde, birçok değişiklikler olmuştur. 2015 yılının başında Kırgızistan'da mikrofinans sistemi 5 mikrofinans işletmesi, 143 mikrokredi işletmesi, 54 mikro kredi acentesi, 128 kredi birliğinden oluşmaktadır (tablo 1).

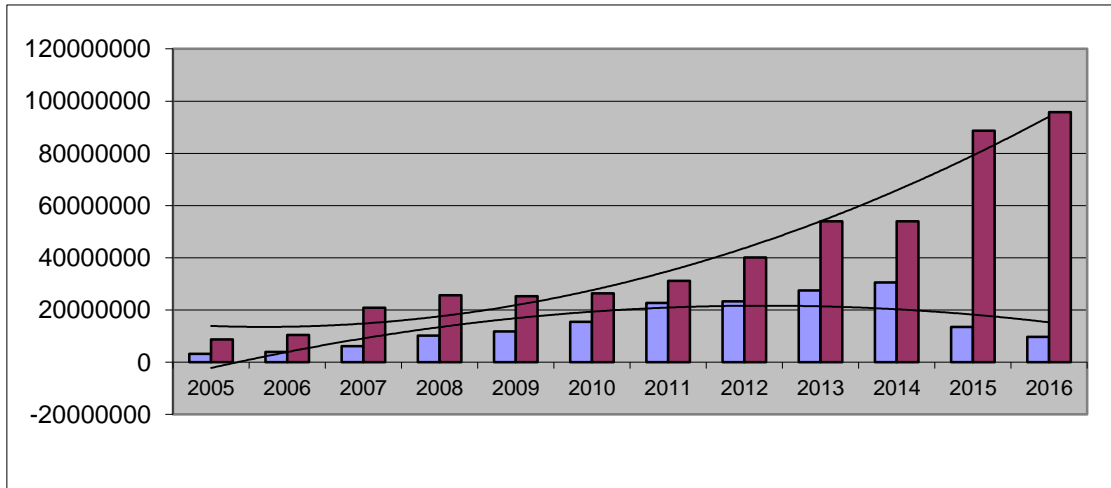
Tablo 1. Kırgızistan'da Mikro Finans Kurumlarının Dağılımı

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mikrofinans İşletmesi	1	2	2	4	4	4	4	4	4	5
Mikrokredi İşletmesi	57	103	170	226	246	340	242	208	203	143
Mikrokredi Acentesi	89	127	119	129	130	110	74	65	65	54
Kredi Birlikleri	308	272	248	238	229	197	183	153	150	128

Kaynak: Kırgız Cumhuriyeti Merkez Bankası Bilgileri

Tablo 1'de görüldüğü gibi mikro finans kurumlarının sayısı 2011 yılına kadar hızla artmış, 2011 yılından sonra ise düşme eğilimine girmiştir. Buna 2011 ve 2012 yıllarında mikrokredi faiz oranlarının yüksek olmasından dolayı müşteri tepkileri ve Kırgız Cumhuriyeti Merkez Bankasının mikrofinans kurumlarını sıkı kontrol altına alması neden olmuştur. Düzenleyici (regülatör) yetkiye sahip olan Merkez Bankası 2012 yılından sonra Mikrokredi Kuruluşlarından her üç ayda bir periyodik düzenleyici rapor istemeye başlamıştır. Ayrıca kanunun 2. Maddesine binaen kuruluş amaçlarına aykırı faaliyetler gösteren bir çok mikrokredi kurumlarına uyarı gönderilmiştir. Bu uyarı örneğin Kırgızistan'ın en büyük MKK olan "Mol-Bulak Finans" şirketine de gönderilmiştir. Uyarı gereklerine uygun olarak, Mol-Bulak Finans şirketi 2017 yılına kadar faiz oranlarını optimize etmek için faiz oranlarını tedrici olarak azaltacağına dair bir plan sunmuştur. Ancak 2013 yılının 2. çeyreğinde Mol-Bulak Finans şirketinin, planda belirlenen performans düzeyine ulaşamadığı ve ağırlıklı ortalama faiz oranları bir önceki döneme göre arttığı için faaliyeti geçici olarak durdurulmuştur. Ayrıca 2013 yılında mikrokredi kurumlarının sayısındaki azalmaya "faiz oranı tavan kanununun" uygulamaya konması da neden olmuştur (KTMÜ BAP Projesi, 2015).

Grafik 1’de mikrokredi kurumları (mavi renkte) ve ticari bankaların kredi portföyü (kırmızı renkte) verilmiştir. Şekil 1’de 2008 yılında mikro kredi kurumlarının kredi portföyü 6 167 144 000 som iken 2011 yılında bu portföy 22 755 380 000 soma çıkmıştır. Ancak banka portföyü 2008 yılında 20 797 600 000 iken 2011 yılı 31 217 100 000 kadar olmuştur. Artış her iki sektörde de olmuş, fakat mikrokredi sektöründeki artış banka sektörüne göre çok fazla olmuştur. Sebebi ise hem mikrokrediye olan talebin aşırı derecede yüksek olması, hemde mikrokredi kanunlarının çok liberal nitelikte olmasıdır. Çünkü KC Merkez Bankası mikrofinans piyasasını canlandırmak ve rekabetçi piyasa oluşturmak için mikrokredi sektörünü 2012 yılına kadar serbest bırakmıştır. Ancak 2013 yılından başlayarak mikrokredi sektöründe gelişme azalmaya başlamıştır. Çünkü bu yıllarda mikrokredi piyasasının en büyükleri olarak bilinen Bay-Tüşüm, Finka ve Kompanion mikrofinans işletmeleri ticari banka olmalarından dolayı mikrokredi piyasasının kredi portföyü azalmış ve banka sektörünün kredi portföyü artmıştır.

Kaynak: Kırgız Cumhuriyeti Merkez Bankası Bilgileri

Grafik 1. Banka ve mikrokredi kuruluşların kredi portföyü

2. Yöntem ve Model

Çalışmanın amacına ulaşmak için araştırma alanı, araştırma birimleri, örnekkütle seçimi ve veri analizi yapılmıştır.

2.1. Araştırma Alanı

Araştırma alanları ülkenin 7 bölgesinde ve iki büyük şehirde gerçekleşmiştir. Bunlar sırasıyla: Çüy bölgesi, Isık Göl bölgesi, Narın bölgesi, Talas bölgesi, Celal Abad bölgesi, Oş bölgesi, Batken bölgesi, Oş şehri ve Bişkek şehridir.

2.2. Araştırma Birimleri (Evren)

Kırgızistan’da mikro kredi kullanan müşterilerdir. Müşterilerin sayısı Kırgızistan Milli İstatistik Komitesi’nin istatistik verilerinden esas alınmıştır. Kırgızistan Milli İstatistik Komitesi’nden alınan bilgilere göre, Kırgızistan’ın yedi bölgesinde ve iki büyük şehrinde toplam 456 587 müşteri bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda mikro kredi müşterileri sayı olarak bölgelere göre sıralanmış ve böylece araştırma birimleri (evren) ile ilgili çalışma tamamlanmıştır (bkz. Tablo 2).

Tablo 2. Kırgızistan’da Mikro Kredi Müşterilerinin Bölgelere Göre Dağılımı (Anakütle)

Araştırma Alanı	Toplam
Batken Bölgesi	32 908
Jalalabat Bölgesi	82 944
Isık-Köl Bölgesi	47 015
Narın Bölgesi	38 053
Oş Bölgesi	74 679
Talas Bölgesi	30 494
Çüy Bölgesi	72 716
Bişkek şehri	60 711
Oş şehri	17 067
Toplam	456 587

Belirlenen listelerden, %95 güven aralığı ve 0,05 hata payı ile basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre örnek seçilmiştir. Evrendeki birim sayısı bilindiği zaman tesadüfi örnekleme yöntemi aşağıda gösterilen formül ile hesaplanmıştır:

$$n = \frac{\pi(1-\pi) * Z^2}{(p - \pi)^2} \quad (1)$$

N: evren birim sayısı,

n: örneklem büyüklüğü,

Z: $\alpha= 0.05$ için 1,96 değeri,

π : Evrendeki X’in gözlenme oranı, Tahmin edilen ve İstenen özellik Oranı

(1- π): X’in gözlenmeme oranı,

(p - π): örneklem hatası, hata payı.

$$n = \frac{0,5 * 0,5 * 1,96^2}{0,05^2} = 384,16$$

Formül (1)’e göre örneklem sayısı olarak hesaplanmıştır.

Bölgelere göre örneklem sayıları her bölgedeki işletmelerin oransal ağırlığı dikkate alınarak hesaplanmıştır. Örneklem sayıları tablo 3’te verilmektedir.

Tablo 3. Müşterilerin Bölgelere Göre Örneklem Dağılımı

Araştırma Alanı	Toplam
Batken Bölgesi	28
Jalalabat Bölgesi	70
Isık-Köl Bölgesi	40
Narın Bölgesi	32
Oş Bölgesi	63
Talas Bölgesi	26
Çüy Bölgesi	61
Bişkek şehri	51
Oş şehri	14
Toplam	384

2.3. Ekonometrik Model

Yoksulluk üzerinde bireysel, aile ve mikrofinans ile ilgili olan faktörlerin etkisini ölçmek için en çok atıf alan araştırmaların birinde Chowdhury v.d. (2002) logit regresyon kullanılmıştır. Model aşağıda gösterilmiştir.

$$\text{Prob}(P=1)=f(XP, XH, XV)$$

Burada;

«P» bağımlı değişken, «1» olarak kodlanmışsa yoksul, «0» ise yoksul değil,

«XP» Mikrokredi programının değişkenlerinin vektörü

«XH» Ailenin ve bireyin sosyal-ekonomik değişkenlerinin vektörü

«XV» bölge değişkenleri vektörü

Chowdhury v.d. (2002) bu model ile objektif ve sübjektif açıdan yoksulluk üzerindeki mikrofinansın etkisini ölçmüştür.

Bu çalışmanın ekonometrik modeli,

$$\ln(p/(1-p))=B_0+B_1X_1+B_2X_2++...+ B_9X_9$$

2.3.1. Modelin Bağımlı Değişkeni

Modelin bağımlı değişkeni (P=1) olarak insanın yoksul olma olasılığı ele alınmıştır. Yoksul olma durum olarak asgari ücreti kabul edilmiştir. 2014 yılında Kırgızistan'da aylık asgari ücret tutarı 4891 som olarak hesaplanmıştır. Bu modele göre, katılımcıların geliri 4891 somdon küçük ise yoksul (1), diğer durumda (geliri 4891 somdon büyük durumda) ise yoksul değil (0).

2.3.2. Modelin Bağımsız Değişkenleri

«XP» Mikrokredi programının değişkenlerinin vektöründe aşağıdaki değişkenler istatistiksel olarak önemli çıkmıştır.

1. Kredi miktarı
2. Kredi süresi
3. Kredi amacı
4. Krediyi kolay ödeyenler
5. Paralel kredi almayanlar
6. Kredi faiz oranı

«XH» Aile ve bireyin sosyo-ekonomik değişken vektöründe aşağıdaki değişkenler istatistiksel açıdan önemli olarak çıkmıştır.

1. Yaş
2. Aile durumu
3. Ek geliri olmayanlar
4. İş tecrübesi

«XV» bölge farklılıkları vektöründe il, şehir ve köy, uzaklık ve bağlılık gibi değişkenler anlamsız çıktığından modelde yer almamıştır.

3. Bulgular

Bu kısımda anket bilgileriyle elde edilen model sonuçları yer almaktadır. Sonuçlara dayanan bulgular ve yorumlar yapılmıştır. Yapılan örneklem büyüklüğü hesaplamasında elde edilen değer, % 10 hata payıyla ve % 99 güven aralığıyla Cronbach alfa katsayısı 0,780 olarak ölçülmüştür. Yapılan testin güvenilirlik analizinde Bu katsayı ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu ispatlamıştır ve logit regresyon modeli kurularak analiz edilmiştir. Modelin sonuçları tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4. Logit Regresyon Modeli

Bağımsız Değişkenler	Sabit katsayı	Standart Hata	Anlamlılık	Exp(B)
Sabit	1,131	,465	(,015)***	3,098
Yaş (60)	1,693	,271	(,000)***	5,435
Aile	-,566	,268	(,035)**	,568
Ek geliri olmayanlar	1,452	,258	(,000)***	4,272
Tecrübe	-,964	,268	(,000)***	,381
Kredi tutarı	,000	,000	(,040)**	1,000
Kredi süresi	-,040	,015	(,007)***	,960
Krediyi amaçlı kullananlar	-,365	,223	(,102)*	,694
Krediyi kolay ödeyenler	-,374	,221	(,091)*	,688
Paralel kredi almayanlar	-,711	,275	(,010)***	,491
Faiz oranı 35-40	,445	,232	(,055)**	1,561

(***) anlamlı 1% düzeyinde, (**) anlamlı 5% düzeyinde, (*) anlamlı 10% düzeyinde

3.1. Değişkenlerin yorumlanması

Yaş (60): Yaşı altmış ve altmış üstü olanların gençlere göre yoksul olma olasılığı 5,4 kat daha büyüktür.

Aile: Ailesi olan mikrokredi kullanıcılarının dul ve ayrılanlara göre yoksul olma olasılığı yüzde 56 azalmaktadır.

Ek geliri olmayan mikrokredi kullanıcıları: Ek geliri olmayan mikrokredi kullanıcılarının ek geliri olanlara göre yoksul olma olasılığı 4,2 kat fazla olmaktadır. Mikrokredi alan müşterilerin ek geliri olanlar aylık kredi ödemelerini kolay ödemektedir. Mikrokredi kullanıcılarının ek gelirlerini arttırmak için sosyal işletmelerin kurulması da çok önemli olacaktır. Örneğin bu kurumun müşterilerine yoksulluktan hızlı çıkmaları amacıyla çok ucuz mallar avans olarak verilebilir. Yoksullar bu malların üzerine en fazla %75 oranına kadar fiyat uygulayarak piyasaya satabilirler. Günümüzde bu örnek Türkiye’de Türkiye Grameen Mikrofinans Programı (TGMP) tarafından başarılı şekilde uygulandığı görülmektedir. *Tecrübe:* Tecrübesi olan mikrokredi kullanıcıların tecrübesi olmayan mikrokredi kullanıcılarına göre yoksul olma olasılığı yüzde 38 azalmaktadır. Çünkü tecrübesi olmayan mikrokredi kullanıcıları aldıkları krediyi kısa dönemde gelir getirici faaliyetlere kullanmak isterken, girişimcilik ve yetenek eksikliği nedeniyle yanlış mal alımı, satışların azalması vb. sebeplerle yeni bir borç sarmalının içerisine girmektedirler. Bundan dolayı kredi verilmeden önce teknik bilgi ve eğitimler verilmesi, verilen kaynakların hangi amaçlara kullanılacağına tespit edilmesi ve işlerini büyütmek için çeşitli tavsiyelerde bulunulması gerekmektedir. Bu şekilde bir destek sağlanması kişilerin mikro kredi kullanımını daha da etkinleştirebilir. Böylece mikro kredi hizmetlerinden yararlananlar yatırımlarını daha verimli alanlarda yapma imkânına kavuşurlar ve bu hizmeti sunan kurumlar da kullandıkları kredinin faizi ile beraber geri dönüşünü kolaylaştırmış olurlar.

Kredi tutarı: Kredi tutarının bir birim artması yoksul olma olasılığını azaltmamaktadır. Çünkü kredi süresinin az olması, faiz oranının yüksek olması ve krediyi yanlış kullanmaları nedeniyle krediyi aldığı zaman harcamaları arttığı için sanki yoksulluktan çıkmış gibi gözükse bile aylık ödemeleri gelince tekrar yoksulluk sınırının içinde kalmaktadır.

Kredi süresi: Kredi süresinin bir aya kadar uzatılması yoksul olma olasılığını yüzde 4 oranında azaltmaktadır. Kredi süresinin uzun olması kaynağın daha çok işte kullanılmasına imkan vermekte ve aylık geri ödeme miktarının daha az oranda olmasını sağlamaktadır. Aylık geri ödeme miktarının az oranda olması ise mikrokrediden kazanılan gelirin hemen ödenmeyip daha çok işte kullanılmasına olanak vermektedir.

Krediyi amacına göre kullananlar: Kredi kullananların krediyi amacına göre kullanıp, işleri büyüyenlerin amaç dışı kullananlara göre yoksul olma olasılığı yüzde 69 azalmaktadır. Mikrokredi amaç dışı kullanıldığında birtakım sorunların da ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bundan dolayı verilen kaynakların hangi amaçlara kullanılacağına tespit edilmesi çok önemlidir. Ayrıca kredi verildikten sonra kredinin nereye harcandığına dair bilgi edinmek için monitoring yapılması gerekir. Mikrokredi, mevcut işin büyütülmesi için kullanıldığında yoksulların yoksulluktan kurtulmasında çok önemli bir rol oynayabilir.

Krediyi kolay ödeyenler: Krediyi kolay ödeyenlerin kredi ödemede zorlananlara göre yoksul olma olasılığı yüzde 68 azalmıştır.

Paralel kredi almayanlar: Paralel kredi almayanların paralel kredi alanlara göre yoksul olma olasılığı yüzde 49 azalmaktadır. Mikro kredi sisteminden yararlanacak fertlerin finansal bilgilerinin geliştirilmesi gerekir. Borçluların mikrofinans kurumlarının bol olmasından dolayı bir anda aynı iş için üç ve dört mikro kredi kurumundan mikro kredi alabilme olanakları artmaktadır. Çalışmada borçluların dörtte birinin (%25) ikiden fazla kredi aldığı durum tespit edilmiştir (tablo 36). Bu şekilde borç üstüne borç alma mikro kredi kullanıcılarının ödeme güçlerini zayıflatmaktadır. Belli bir zaman sonra müşteri çok miktarda kredi aldığı için pişman olmaktadır.

Faiz oranı 35-40: Kredi kullananların krediyi yüzde 35-40 civarında faiz oranından alıyorlarsa, onların yoksul olma olasılığı düşük faiz oranından alınan kredilere göre 1,5 kat artmaktadır. Mikro kredi faiz oranlarının yüksekliği müşterilerin borç ödeme güçlerinin yetersiz olmasına ve sattığı malın fiyatının yükselmesine neden olmaktadır. Bu da uzun dönemde kredi kullanan kişinin rekabet gücünü zayıflatmaktadır

4. Sonuç

Mikrofinans piyasası Dünya genelinde çok yaygın olsa da, birçok ülkede yüksek faiz oranları nedeniyle yoksulluğu azaltmada etkili olamamaktadır. Kırgızistan'da mikrokrediler geleneksel bankacılık sektörünü tamamlayıcı bir niteliktedir.

Bu çalışmada Kırgızistan'da mikrokredinin yoksulluk üzerindeki etkisi araştırılmış, mikrokredi kullananlar yoksul olup olmama, kredilerin breysel yada ailevi olarak kullanımı, yaş, eğitim, aile, ek gelir, iş-tecrübesi, kredi alma amacı, işi büyüyenler ve krediyi ödemede zorlanmayanlar, paralel kredi ve faiz oranı gibi muhtelif değişkenler açısından tasnife tabi tutularak incelenmiştir. Logit Regresyon modelinin kullanıldığı bu çalışmanın sonucuna göre Kırgızistan'da mikrokredinin yoksulluk üzerindeki etkisi sifıra çok yakın bir değere tekabül etmektedir.

Dolayısıyla Kırgızistanda uygulanan mikrokredi programlarının yoksulluğu azaltıcı etkisi bulunmamaktadır. Yoksulluğu azaltıcı etkisinin olmamasının birinci sebebi fahiş faiz oranlarıdır. Müşterilerin genellikle katlanan faiz oranları yüzde 35-40 arasında olmaktadır. Bu faiz oranıyla kredi alan müşterilerin yoksul olma olasılığı banka faiz oranından kredi alanlara göre 1,5 kat artmaktadır. İkinci sebep ek geliri olmayan mikrokredi kullanıcılarıdır. Ek geliri olmayan müşterilerin ek geliri olanlara göre yoksul olma olasılığı 4,2 kat daha fazladır. Çünkü ek geliri olan müşteriler aylık kredi ödemelerini daha kolay yapabilmektedir. Mikrokredi kullanıcılarının ek gelirlerini arttırmak için sosyal işletmelerin kurularak işletilmesi gerekmektedir. Sosyal İşletme müşterilerine yoksulluktan hızlı çıkmaları amacıyla mallar çok ucuz olarak avans şeklinde verilebilir. Diğer taraftan müşterilerin ek gelirlerinin olması için devletin kırsal alanlarda iş olanakları sağlaması gerekir. Aile üyelerinin kamu ya da özel sektörde çalışarak ek ücret kazanması müşterilerin krediyi etkili kullanmasına imkan vermektedir. Üçüncü sebep verilen kredi süresinin kısa olmasıdır. Kredi süresinin bir ay kadar uzatılması yoksul olma olasılığını yüzde 4 oranında azaltmaktadır. Çünkü kredi süresinin uzun olması aylık geri ödeme miktarının az oranda olması demektir. Bu ise mikrokrediden kazanılan gelirin hemen ödenmeyip daha uzun süre işte kullanılması anlamına gelmektedir. Dördüncü sebep müşterilerin paralel kredi kullanmasıdır. Paralel kredi alanların paralel kredi almayanlara göre yoksul olma olasılığını yüzde 49 artırmaktadır. Bu da borç üstüne borç alarak mikro kredi kullanıcılarının ödeme güçlerini zayıflatmaktadır. Mikrokredi programlarının yoksulluğu azaltıcı etki yapmasında kredi kullananların yaşı, iş tecrübesi, ailesinin olup olmaması, kredinin amaç dışı kullanılması gibi faktörlerde ayrıca etkili olmaktadır.

5. Kaynakça

- Angioloni, S., Kudabaev, Z., Ames, G. C., &Wetzstein, M. E. (2013). Micro-credit impact in Kyrgyzstan: A study case. Southern Agricultural Economics Association, 23.
- Chowdhury, M. J. A., Amin, S., &Farha, T. (2012). Access to Credit and Women Entrepreneurship: Evidence from Bangladesh.
- Coleman, B. E. (1999). The impact of group lending in Northeast Thailand. *Journal of Development Economics*, 60(1), 105-141.
- Coleman, B. E.(2006). Microfinance in Northeast Thailand: Who Benefits and How Much? *World development*, 34(9), 1612-1638.
- Davlesov, A., Ibraev, N. (2014). Kırgız Cumhuriyetinde Mikrofinans Pazarının Rolü: Umutları ve Tehditleri Raporu, Kırgız Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, 24 Temmuz 2013 N 163, Bişkek
- Djuraev N., (2008). Mikro Kredi Sistemi ve Kırgızistan, Yüksek Lisans Tezi, SBE, KTMÜ
- Globalissues.org (2009). Poverty Around the World. Viewed 12 Aug 2009, <http://www.globalissues.org/print/article/4>
- Jeenbaeva B.J.(2008).Problemi Razvitya Mikrofinansirovaniya I Mikrokreditovaniya v Perekhodniy Period, Tsentr Ekonomicheskikh isledovaniy NAN KR.
- Karlan D. S., Goldberg N. (2007). Impact Evaluation for Microfinance: Review Of Methodological Issues. – World Bank, Poverty Reduction and Economic Management, Thematic Group on Poverty Analysis, Monitoring and Impact Evaluation.
- Khandker S. R., Koolwal G. B., Samad H. A. (2009). Handbook On Impact Evaluation: Quantitative Methods and Practices. – World Bank Publications.

- Khandker, S. R. (2003). Micro-Finance And Poverty: Evidence Using Panel Data from Bangladesh. World Bank Policy Research Working Paper, (2945).
- Khandker, Shahidur R. (1998). Fighting Poverty with Microcredit: Experience in Bangladesh. Oxford University Press, Inc. New York.
- KTMÜ BAP Projesi. (2015). Kırgızistan'da Mikro Finans Uygulaması ve Mikro Kredi Faiz Oranlarının Düşürülmesi,
- MACLSAAC, N. (1997). The Role of Microcredit in Poverty Reduction and Promoting Gender Equity, South Asia Partnership Canada, Strategic Policy and Planning Division, Canada International Development Agency, Morduch, J., & Haley, B. (2002). Analysis of The Effects Of Microfinance On Poverty Reduction (Vol. 1014). NYU Wagner working paper.
- Seyitbekov, T. (2007). "Mikro Finansman'ın Kırgızistan Uygulaması ve Sonuçları (Celalabad Vilayeti Alabuka Bölgesi)", Yüksek Lisans Tezi, Sakarya University, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Sultakeev, K. (2012). "Kırgızistan'da Yoksulluğu Önlemede Mikro kredi Uygulamaları" Yüksek lisans Tezi, Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi
- Temirbekova N.(2012). Microfinance in Kyrgyzstan: Facilitating Women's Economic Empowerment, Master thesis, Central European University, Budapest, Hungary
- UNDP (2000). Human Development Report. United Nations Development Programme, New York World Bank World Development Report 2000/2001. Oxford University Press, New York